

Skipulagsstofnun
Sigurður Ásbjörnsson
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 16. maí 2024
Málsnúmer: 202404-0001
LA/SS/BK

Efni: Umsögn um umhverfismatskýrslu vegna efnisnáms í sjó úti fyrir Landeyjarhöfn.

Vísað er í tölvubréf frá Skipulagsstofnun í gegnum Skipulagsgátt, dags. 3. apríl 2024, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um umhverfismatskýrslu vegna efnisnáms í sjó vestan og austan við Landeyjarhöfn.

Ráðgert er að vinna um 65-80 milljónir m³ af efni af hafsbotni vestan og austan við Landeyjarhöfn. Sótt verður um nýtingarleyfi til Orkustofnunar til 30 ára. Árleg efnistaka verður frá 700.000 m³ upp í 2.000.000 m³. Efnistaka fer fram með dælubúnaði á um 0,5 km² svæði og á um 15-35 m dýpi. Efnistakan verður breytileg eftir árstíma en við efnistöku myndast 1-2 m djúpar setgryfjur, eða að hámarki 5 m djúpar þar sem sjávardýpi er meira.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér umhverfismatskýrsluna og gerir eftirfarandi athugasemdir.

Um eru að ræða gífurlega efnistöku í sjó á 30 ára tímabili sem mun hafa neikvæð áhrif á lífríki sjávar fram af Eyjafjalla- og Landeyjarsandi til langs tíma litið. Efnistökusvæðið er mikilvægt hrygningar- og uppeldissvæði margra fiskitegunda, þ.m.t. verðmætra nytjastofna Íslands eins og þorsks og loðnu. Rannsóknir á botndýrasamfélagi sýna að það tegundafjölbreytni er fremur lítil en sú tegundasamfélagserð sem er ríkjandi á svæðinu í heild hefur ekki fundist á öðrum stöðum við landið og er því sennilega einstök á landsvísu. Það eykur verndargildi botndýralífs. Svæðið er staðsett í nálægð mikilvægra sjófuglabbyggða þar sem verpa níu tegundir sjófugla sem allar eru á valista Náttúrufræðistofnunar Íslands. Upplýsingar liggja fyrir um mikilvægi svæðisins fyrir fæðuöflun sumra þeirra á varptíma sem og öðrum árstímum, það er þó mismunandi milli tegunda. Neikvæð áhrif á botndýralíf og annað lífríki sjávar vegna efnistöku geta haft áhrif á fæðuöflun sjófugla.

Rannsóknir og líkanareikningar á setflutningum, öldugangi og strandrofi sýna að efnistaka sem miðast við 1-2 m setþykkt innan við sandrifin og innan við 20 m sjávardýpi mun hafa mest áhrif hvað varðar strandrof og setflutninga. Því telur Náttúrufræðistofnun að efnistaka ætti að einskorðast við meira en 20 m dýpi utan við sandrifin og að ekki sé tekið meira ofan af sjávarbotni en sem nemur 2 m þykkt.

Árleg efnistaka á afmörkuðu svæði mun hafa mest áhrif á það svæði þar sem hún fer fram en mun einnig hafa áhrif út fyrir svæðið. Erlendar rannsóknir sýna að það geti tekið botnvistkerfi

hafsvæða allt að 4-6 ár að jafna sig eftir að efnistöku lýkur. Í umhverfismatsskýrslunni er ráðgert að fara oftar en einu sinni í efnistöku innan sama svæðis sem hindrar bataferli hverju sinni.

Flest allar rannsóknir á umhverfisáhrifum sem fylgja með í viðauka umhverfismatsskýrslunnar kalla eftir mikilli vöktun og eftirliti með efnistöku þar sem áhrif hennar eru óljós fyrir marga umhverfisþætti. Má þar nefna reglulega vöktun á eggjum, lírfum og seiðum sjávarlífvera sem berast upp með dælingu og vöktun á landmótun hafsbotsins, s.s. reglulegar dýptarmælingar, strandmælingar og breytingar á setgerð í og við efnistökuastaði.

Fram kemur í skýrslu um fuglalífað upplýsingar skortir um dreifingu fjögurra fuglategunda að sumarlagi, þ.e. fyrir álku, langvíu, ritu og fýl. Í umhverfismatsskýrslu koma ekki fram áætlanir um vöktun á fuglalífi í tengslum við efnistökusvæðið. Þar sem þekkingargöt eru fyrir hendi fyrir ákveðnar tegundir fugla þá er full ástæða til að kortleggja dreifingu þeirra með staðsetningartækjum.

Í umhverfismatsskýrslunni kemur fram að auðlindin sé endurnýjanleg og að efni berist út á hafsvæðið með Markarfljóti. Það efni er samt ekki nema um 10% af því efnismagni sem ráðgert er að taka við Landeyjarhöfn. Aftur á móti má reikna með að efnisflutningar innan svæðisins aukist við efnistöku og óljóst hver áhrif þess verður t.d. á sjálfa Landeyjarhöfn.

Að ofan sögðu er það mat Náttúrufræðistofnunar að efnistaka mun hafa talsverð til verulega neikvæð áhrif á lífríki sjávar og nokkuð neikvæð á fuglalíf. Áhrif á set hafsbotsins (jarðfræði) eru verulega neikvæð þar sem um efnistöku er að ræða, og mikil óvissa er um áhrif efnistökkunnar á setflutninga og strandrof. Heilt yfir má segja að mikil óvissa er um marga umhverfisþætti efnistökkunnar þar sem hún er af stærðargráðu sem hingað til hefur ekki verið tekist á við. Þess vegna er mikilvægt að staðið sé vel að langtíma vöktun og eftirliti með efnistöku og umhverfisáhrifum hennar á hafsvæðinu við Landeyjarhöfn.

Miðað við verndargildi svæðisins fyrir lífríki þ.m.t. nytjastofna, botndýralíf og fuglalíf m.a. tegundir á válista, og óvissu um þann tíma sem endurheimt botnvistkerfa tekur, telur stofnunin framkvæmdina óæskilega miðað við áætlað umfang hennar og stærð áhrifasvæðis.

Virðingarfyllst,

Lovisa Ásbjörnsdóttir
Jarðfræðingur, Náttúruverndarsvið

